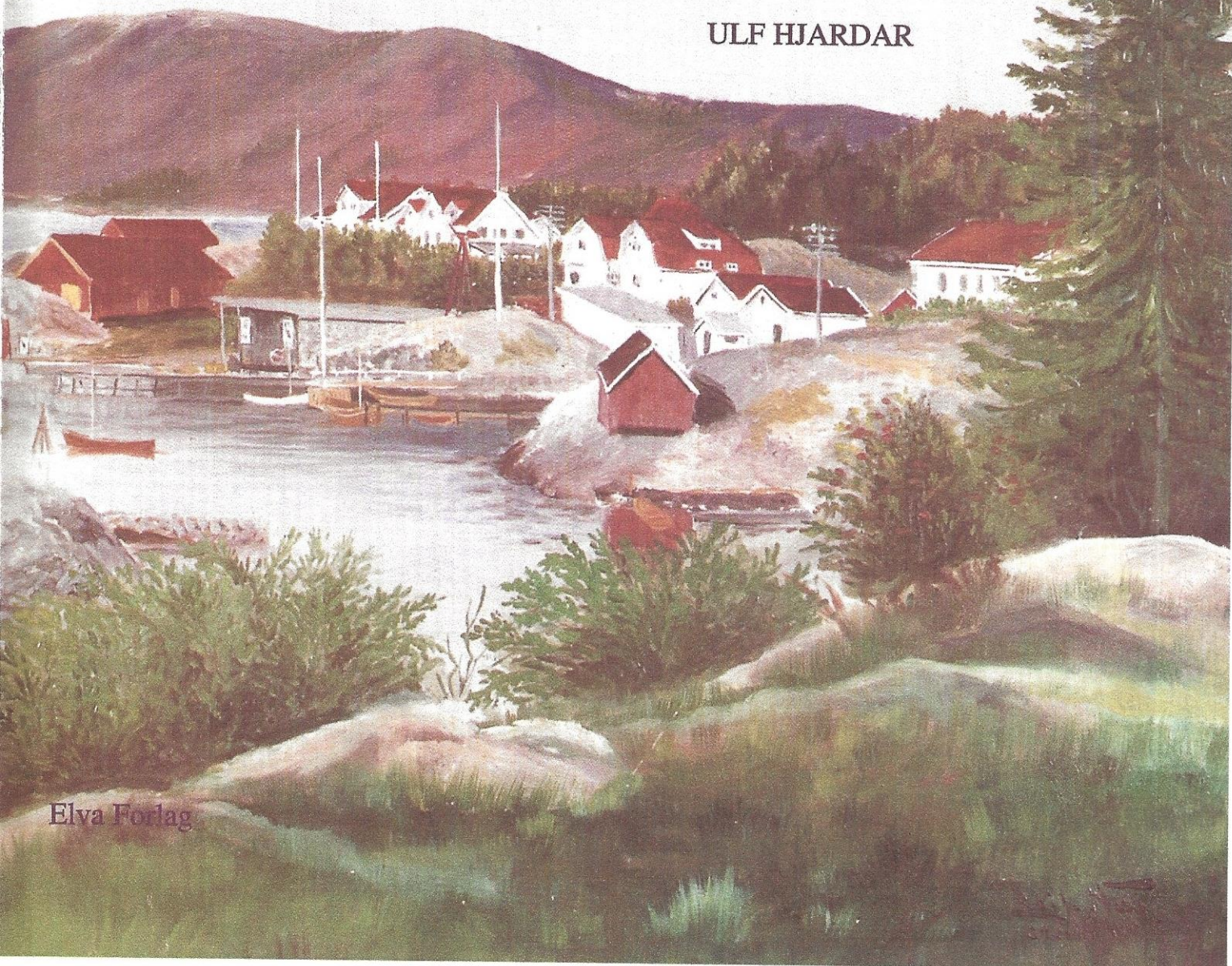

Se Contribution 2001. Legge inn i pdf.

NORDRE OG SØNDRE SANDØY

- tvillingøyer i Østre Hvaler

ULF HJARDAR

Elva Forlag

Nedgaarden paa Søndre Sandø. Dessuden Granmeis, Sortmeis, Topmeis, Skjærpibelærke, Havesanger samt et Individ af Taarnfalk.

Som ovenfor er nevnt synes Rotte at mangle paa de fleste af Hvaløerne, og blev opgitt kun at forekomme paa Søndre og Nordre Sandø. Paa den sidstnevnte Ø fantes den til at med kun paa en enkelt Gaard, Sande.

Paa Nordre Sandø blev der under en Ekskursjon den 11. Juni ved Stranden paa Øens Sydside lagt mærke til Uldurt, Blankstorknebb og Skovflatebelg. Desuden blandt Klipperne Sorteerteknap, Humle, Nikkesmælle og Stormaure. Ved den nærliggende Gaard Sande saaes Aakerstoknebb, Gaasefod, Kransmynte samt Bjergmælke.

Paa Søndre Sandø blev der den 13. Juni indsamlet Skovsvinerot, Tyretunge, Kystmyrklæg, Hundetunge samt Strandvortemælk - alle paa Øens Sydside. I et Løvkrat fantes Bakkeforglemmegei, Blankstorknebb samt Tætstar/Pigstar. Dessuden fantes Dagfiol tilsyneladende vildtvæksende. I Granskoverne saaes hist og her Furuvintergrøn og Olavsstige; paa den østlige Strand fantes en Samling Barlind hvis Stammer og kroner ikke vare helt ubetydelige, men Høiden næppe oversteg 120 - 130 Centimeter.»

Reven er det tallrikkeste pattedyret på øyene, sier Collett. Og ulven, den er «i kalde Vintre yderst sjelden bemærked enkeltvis paa de Øerne der grense mod Sverige»! Men har noen hørt om ulv på Sandlandet?! Havørn er alminnelig, og i 1837 - 38 skal den ha gjort kål på en mengde harer på øyene, særlig på Vesterøy.

Hvalers natur har påkalt manges interesse gjennom tidene, særlig botanisk og i den senere tid også på fagområder som folk flest aner lite om. Roy Kristiansen har for eksempel både når det gjelder sopp (de minste artene) og mineraler vist oss hvilket skattkammer øyene egentlig er. For den som er mest interessert i det botaniske, er eksempelvis Øyvind Johansens «Glimt fra Hvalers flora» (delvis samlet i Øyene/Hjembygda Hvaler nr. 1-

2/1981) opplysende lesning.

Roy Kristiansen har gjennom ca. 20 år gjort systematiske registreringer og innsamlinger av sopp i Hvaler kommune. I denne tiden er det, sier han, gjort flere førstegangsfunn i Norge, men også funn av arter som er svært sjeldne i internasjonal sammenheng. Mange av artene er så små at få vet at de eksisterer. Han har vandret langs strendene i Bakkevika og han har vært på Reiertangen som han finner «uberørt». På Salta har mange botanisert, men de færreste har sett den «bryofile» soppen *Lamprospora maireana*, som i Norge bare finnes på Hvaler. Spesielt, ja, men størrelse er jo sjelden noe kvalitetskriterium. Ellers har han funnet både spissmorkel og vårmusserong på Søndre, og begge skal være meget eksklusive matsopper. Rødlistearter, som tilhører vår truede flora og fauna, er det mange av på øya, ikke minst i Stuvik-området.

Som amatørgeolog har Roy Kristiansen også greie på det meste som gjelder Hvaler. En av sin tids mest brømte norske naturvitenskapsmenn, professor P. Waage (1833 - 1900), som var med på å utvikle massevirkningsloven, var en pioner på Hvaler for såvidt som han allerede i 1877 hadde funnet veien til Nordre Sandøy der han fant vismuthglans. Faktisk var det flere norske og svenske forskere som fant sjeldne mineraler på Hvaler før forrige århundreskifte.

I Øyene/Hjembygda Hvaler hefte 42 (1993), skriver Roy Kristiansen at den sinkblendens som en gang ble funnet på Nordre Sandøy og omtalt av Vogt i 1881, etter undersøkelser i 1941 viste seg å inneholde den absolutt høyeste gehalten eller innhold av indium i noen norsk sinkblende. Metallene er giftige og fremfor alt meget sjeldne; i 1924 fantes kun 1 gram i hele verden!

I de såkalte krystallapparatenes tid fant også mange renskipa amatører de rette krystallene til sine «radioer» på Nordre Sandøy der Waage fant vismuthglans.

Vi nøyer oss med disse få glimtene av fortid og nåtid, som samtidig er mer enn en beskrivelse av øynaturen - liksom mye en oppdagerferd i den.